

El desenvolupament de la perícia en bàsquet: claus per a la formació del jugador d'alt rendiment

MAURO SÁNCHEZ SÁNCHEZ

Doctor en Educació Física. Facultat de Ciències de l'Esport. Universidad de Castilla La Mancha

PEDRO SÁENZ-LÓPEZ BUÑUEL

Doctor en Educació Física. Facultat de Ciències de l'Educació. Universidad de Huelva

FRANCISCO JAVIER GIMÉNEZ FUENTES-GUERRA

Doctor en Educació Física. Facultat de Ciències de l'Educació. Universidad de Huelva

ÁNGELA SIERRA ROBLES

Doctora en Educació Física. Facultat de Ciències de l'Educació. Universidad de Huelva

SERGIO IBÁÑEZ GODOY

Doctor en Educació Física. Facultat de Ciències de l'Esport. Universidad de Extremadura

RICARDO PÉREZ DE RUEDA

Llicenciat en Ciències de l'Esport. I.E.S. Fuentepiña (Huelva)

Resum

Investigacions recents han posat de manifest la dificultat de predir resultats futurs a partir dels mecanismes tradicionals en la detecció de talents. Com a conseqüència d'aquesta problemàtica s'han anat realitzant estudis que se centren en el desenvolupament de la perícia. La intenció és conèixer amb detall l'itinerari esportiu dels qui han arribat a grans èxits (experts) per tal d'intentar adaptar-lo a les futures promeses. Amb aquest plantejament es posa més èmfasi en la cura del talent que no pas en la detecció. En aquesta investigació s'ha comparat l'itinerari esportiu de 7 jugadors internacionals de bàsquet en actiu amb l'objectiu d'aportar més coneixement sobre el procés de formació del jugador d'alt rendiment. A través de l'anàlisi qualitativa de les entrevistes s'ha conformat un model de desenvolupament de la perícia on s'observa la complexa interacció del context, la pràctica i les motivacions, en el procés de formació del jugador d'alt rendiment.

Paraules clau

Bàsquet, Perícia, Detecció de talents, Psicologia, Sociologia.

Abstract

The development of the skill in basketball: keys for the formation process of the high performance player

Recent research studies have shown the difficulty of predicting future results based on traditional mechanisms in talent detection. As a consequence, studies focused on expertise development have been conducted. The aim is to know in detail the sports path of those who have achieved great success (experts) in order to try to adapt it to the new promising sportspeople. This approach focuses more on talent care than on talent detection. In the present research we have compared the sports paths of 7 international active basketball players with the aim of providing more knowledge on the high performance player formation process. Through the qualitative analysis of the interviews, a model of expertise development has been created, where the complex interaction of the context, the practice and motivations in the formation process of the high performance player are observed.

Key words

Basketball, Skill, Talent detection, Psychology, Sociology.

Introducció

Les investigacions encaminades a analitzar el campió, des del seu itinerari vital fins als mecanismes i processos utilitzats en les gestes esportives, constitueixen allò que hom ha anomenat com a estudi de la perícia en l'esport (Ruiz i Sánchez, 1997). Com afirmen aquests autors, l'objectiu principal és trobar les claus per arribar

a ser un campió. Des d'un punt de vista terminològic, i en el marc de la perícia, ha estat adoptat el concepte 'expert' per fer referència a l'esportista d'alt rendiment. En aquest camp d'estudi, quan es parla d'un esportista expert es vol expressar la idea que darrere de les gestes esportives hi ha una àmplia experiència, entrenament amb el desig deliberat de millorar i/o de destacar, guia (*coach-*

ing) i coneixement (Ruiz i Sánchez, 1997; Sánchez, 2002). Una de les aportacions principals de l'àmbit d'estudi conegut com a perícia ha estat la substitució de l'expressió 'detecció de talents' per la de desenvolupament de la perícia (Salmela i Durand-Bush, 1994). Coneixent la dificultat que comporta predir resultats futurs a partir d'un seguit de valoracions inicials (Lorenzo, 2001), aquesta línia d'investigació planteja la necessitat de conèixer tot allò que fa que el jove esportista amb unes aptituds determinades (talent) segueixi, en un clima favorable, el seu camí cap a l'excel·lència. Per a Ruiz (1998) és una noció que destaca el llarg termini i l'establiment de condicions òptimes que facilitin el desenvolupament de les capacitats motrius, psicològiques i socials dels joves esportistes. Amb aquest plantejament es modifica la idea actual de detecció de talents centrada exclusivament a localitzar les aptituds bàsiques per destacar en un esport i s'hi afegeix un enfocament que posa l'accent en la cura o vigilància del talent (Ruiz, 1998; Campos, 1996; Lorenzo, 2001; Sánchez, 2002). Des d'un punt de vista pràctic, aquesta nova perspectiva, anomenada a baix-a dalt (*bottom-up*), pren com a referència el procés de formació d'esportistes experts, analitza tots els esdeveniments que s'han produït en el seu camí cap a l'excel·lència i intenta d'aplicar-ho a les joves promeses. Un dels estudis pioners sobre el desenvolupament de la perícia d'esportistes experts des d'una perspectiva biogràfica, va ser el que va realitzar Bloom en 1985. A través de les entrevistes que va mantenir amb persones que van destacar en diferents disciplines va trobar un patró comú durant el seu període de formació: en aquest procés ressalten el nombre d'hores dedicades a l'entrenament, el suport de la família i la tasca motivadora exercida per l'entrenador o professor. Anys més tard, Carlson (1988) va portar a terme un estudi de caire qualitatiu per conèixer les claus de l'èxit de la generació de tennistes suecs més llorejats de la història del seu país. Per fer-ho, va entrevistar vint tennistes i va triangular la informació amb els seus pares i entrenadors. A les conclusions afirma que no és possible predir qui arribarà a ser un tennista expert, basant-se únicament en el talent. Per a aquest autor, les qualitats personals, l'estructura del club on s'entrena, i la relació amb l'entrenador i amb els pares són essencials per arribar a l'èxit. En un estudi de cas, Fiorese, Lopes i Jornada (1999) van descriure i van interpretar la trajectòria de desenvolupament de la perícia d'un campió olímpic (natació) des dels seus inicis a l'esport fins a la seva participació als Jocs Olímpics. Les dades aportades pel nedador es van contrastar amb

les declaracions dels seus familiars i entrenadors. Els resultats van indicar que l'èxit del nedador va ser conseqüència de la interrelació entre: els atributs personals i psicològics de l'esportista (determinació, concentració, dedicació, motivació i desig de millorar), el seu procés de formació esportiva, el clima afectiu positiu que hi havia a la seva família i el suport rebut en els successius ambients on va conèixer (facilitats per a estudiar, instal·lacions, tècnics qualificats, suports econòmics...). No fa gaire, Sánchez (2002) va entrevistar nou exjugadors de bàsquet que van aconseguir grans èxits. Les conclusions de la investigació indiquen que per tal d'arribar a ser experts en bàsquet, a més a més de tenir aptituds, els jugadors estudiats van necessitar realitzar una gran quantitat de pràctica amb el desig de millorar, suport de l'entorn social i esportiu, bons entrenadors, oportunitats, confiar en ells mateixos, plantejar-se projectes i finalment, beneficiar-se d'unes petites dosis de sort. En l'àmbit de la sociologia de l'esport, el desenvolupament de la perícia ha estat anomenat estudi de l'itinerari esportiu; són de força interès les aportacions fetes per Masnou i Puig (1995) sobre els factors que influeixen en l'èxit esportiu: qualitats físiques de base adequades, preparació correcta, suport de l'entorn, qualitats psicològiques, bones instal·lacions i suport institucional.

Les conclusions dels estudis esmentats són de molta rellevància per al desenvolupament del talent dels nostres joves esportistes. Tot sembla indicar que a l'esforç obstinat de l'esportista en l'entrenament cal sumar-hi la influència dels factors psicosocials. La investigació realitzada s'afegeix als estudis anteriors amb la finalitat d'augmentar el coneixement sobre les variables que afecten el procés de formació del jugador espanyol de bàsquet d'alt rendiment. Realment, la dinàmica en què els factors psicològics, socials i de pràctica interaccionen i influeixen sobre l'èxit esportiu planteja nombrosos interrogants (Campos, 1996). El coneixement de les experiències dels nostres millors esportistes és un punt de referència per a totes les persones implicades en el procés de formació dels futurs campions; les dades obtingudes als estudis anteriors i a la investigació que presentem ajuden a conformar un context de pràctica idoni per a futurs campions.

Objectius

- Conèixer els aspectes claus que són determinants per arribar a ser jugador de bàsquet d'alta competició.

Jugador	Zona de formació	Requisits			
		a	b	c	d
J1 escolta	Andalusia	•	•	•	•
J2 pivot	Madrid	•	•	•	
J3 alero	Saragossa	•	•	•	•
J4 base	Andalusia/Catalunya	•	•		•
J5 ala-pivot	Madrid	•	•	•	•
J6 pivot	Catalunya	•	•		•
J7 base	València	•	•		•

Taula 1

Requisits que compleixen els jugadors participants en l'estudi.

- Aprofundir sobre els diferents àmbits de l'entrenament (físics, tècnics, tàctics i psicològics) que haurien de tenir-se en compte en la formació de jugadors amb talent en categories inferiors.
- Realitzar propostes pràctiques sobre la base dels resultats que siguin d'utilitat en el procés de formació de jugadors de bàsquet amb talent.

Metodologia

Disseny de la investigació

La investigació qualitativa de caire biogràfic respon a un disseny de casos múltiples (set relats de vida), amb diverses unitats d'anàlisi (context, motivacions i pràctica); l'objectiu principal és analitzar el procés de formació de jugadors internacionals de bàsquet. L'estudi es va iniciar amb una revisió bibliogràfica a partir de la qual es va establir el problema a investigar juntament amb els objectius, la selecció dels casos, les variables d'estudi i el disseny de l'entrevista. Després de recopilar la informació es va passar a la realització de les entrevistes i a fer-ne la transcripció corresponent. El següent pas va ser l'anàlisi qualitativa de les dades utilitzant el programa AQUAD. Un grup de codificadors es va encarregar d'agrupar les dades per categories; posteriorment, es va realitzar una síntesi d'allò que apareixia a les entrevistes. Un cop que es va conformar l'informe de cadascun dels participants (relats de vida) van ser comparats per categories (unitats d'anàlisi) per tal de poder establir conclusions i implicacions de la investigació.

Mostra

El mètode per a la selecció dels components de la mostra va ser el no probabilista, intencionat (Puig, 1996). Per a l'estudi es van buscar subjectes que complissin els requisits de ser expert en bàsquet a més a més del d'accessibilitat. La mostra està formada per set subjectes, barons, que complissin pel cap baix tres dels requisits següents (*taula 1*): *a*) tenir almenys tres anys d'experiència com a jugador a l'ACB; *b*) haver estat internacional absolut; *c*) jugador internacional en categories inferiors; *d*) haver guanyat algun campionat amb el seu club.

Variables

La revisió bibliogràfica realitzada indica que el procés d'arribar a ser expert és un recorregut llarg on influeixen nombrosos factors: entrenament (tècnica, tàctica, preparació física), trets psicològics, cohesió grupal, qualitats físiques, antropometria, context. Aquests factors constitueixen les variables d'estudi de la investigació.

Instrument

S'ha utilitzat una entrevista semiestructurada i oberta. No hi ha una seqüència de preguntes satisfactòria per a tots els entrevistats; partint d'un guió d'entrevista l'ordre de les preguntes es pot adaptar en funció del desenvolupament de l'entrevista, que es respon de forma lliure (Patton, 1990). Per al disseny de la guia d'entrevista s'han seguit les fases següents: *a*) Revisió d'altres entrevistes realitzades en estudis similars; *b*) establiment d'un primer guió atenent a les variables d'estudi (con-

Codi	Categoria i descripció
ANT	<i>Antropomètric.</i> Esments sobre els aspectes antropomètrics com ara alçària, pes o envergadura.
CFI	<i>Qualitats físiques.</i> Referències a les qualitats físiques (resistència, velocitat, força, flexibilitat, etc.) que necessiten, tenen o han desenvolupat els jugadors.
CON	<i>Context.</i> Factors de l'entorn que han influït en el desenvolupament com a jugador: família, amigats, entrenadors, institucions, sort, oportunitats, etc.
EXP	<i>Experiència.</i> Descripció de la seva experiència com a jugador, edat de començament, clubs, dedicació, pràctica informal...
PSC	<i>Psicològic col·lectiu.</i> Aspectes relacionats amb la dinàmica social dintre del grup esportiu, relacions amb l'equip, amb entrenadors, etc. O capacitats com ara lideratge, cohesió, etc.
PSI	<i>Psicològic individual.</i> Aspectes que facin al·lusió a qualitats psicològiques de caràcter individual, com ara humilitat, capacitat de treball, concentració, etc.
TAC	<i>Tàctica.</i> Quan s'esmentin aspectes tàctics entesos com a l'execució de la tècnica de forma intel·ligent o la interpretació del joc.
TEC	<i>Tècnica.</i> Quan es faci referència a aspectes tècnics entesos com a execució dels gestos específics del bàsquet.

Taula 2

Conjunt de categories i els seus codis per ordre alfabètic.

text, trets psicològics, tècnica, tàctica, pràctica, qualitats físiques, antropometria); c) entrevista pilot; d) redacció definitiva de l'entrevista.

Anàlisi de dades qualitatives

Un cop transcrits les entrevistes, la primera activitat relacionada amb l'anàlisi de les dades va ser identificar els codis (categories) que anaven apareixent tot al llarg de les entrevistes realitzades i que estaven relacionades amb la revisió bibliogràfica (variables). El sistema de categories utilitzat el formen vuit unitats (taula 2). El pas següent va ser entrenar un grup de quatre subjectes per abordar les tasques de codificació de les entrevistes amb la màxima objectivitat possible (Medina, 1996). L'entrenament es va realitzar fins que es va arribar a un acord intercodificador i intracodificador superior al 90 %. A partir d'aquest moment es van codificar tots els textos i, finalment, se'n van incloure les dades al programa informàtic *AQUAD* versió 5.8 en espanyol. Aquest programa agrupa els textos per codis i subjectes, cosa que facilita la fase de síntesi (interpretació) de la informació acumulada i amb això l'informe de cadascun dels participants.

Resultats

A continuació exposem el recompte per codis amb la idea d'expressar numèricament les referències que s'han fet respecte a cadascuna de les variables d'estudi (*figura 1*). S'hi comprova que en aquest estudi el context té una gran importància, tanmateix, altres variables amb menys freqüència també aporten una informació valuosa, pel grau d'acord en tots els participants o per la coincidència que tenen amb investigacions precedents.

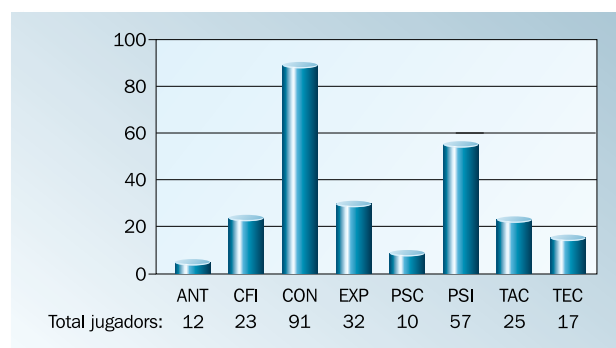

Figura 1

Freqüència de codis en els jugadors.

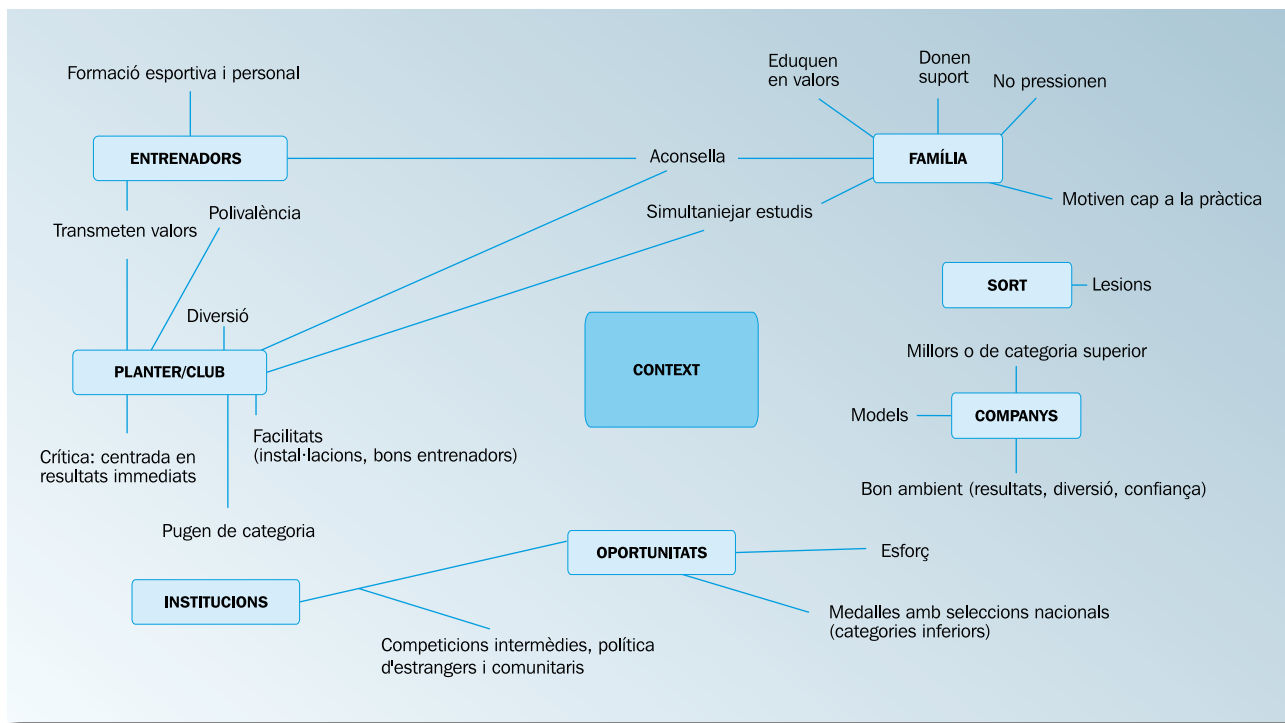

Figura 2
Variables contextuais.

Context

La *família* es presenta en aquest estudi com un factor primordial en la formació del jugador de bàsquet: dona suport, aconsella, no pressiona, motiva cap a la pràctica del bàsquet, suggereix que se simultaniegin els estudis amb l'esport i promou l'esforç i la humilitat (Fiorese *et al.*, 1999; Sánchez, 2002). L'*entrenador* n'és un altre pilar fonamental. A part de la formació tecnicotàctica, transmet valors que reforcen els assoliments aconseguits en l'entorn familiar (perseverança, humilitat, competitivitat), aconsella, i al seu damunt recau la responsabilitat de donar l'oportunitat per jugar a l'alt nivell. Respecte a les *oportunitats*, l'esforç realitzat per aquests jugadors, juntament amb l'èxit aconseguit a les seleccions nacionals en categories inferiors, són les causes que han argumentat per poder obtenir la confiança necessària i així jugar en la màxima categoria. A això cal afegir-hi el fet de reunir un seguit de requisits favorables a l'entrenador responsable del primer equip. Aquest és un aspecte esmentat per Stevenson (1990) en un estudi biogràfic amb jugadors d'esports col·lectius. Segons aquest autor, aquest pot ser també un dels factors que poden incidir en el debut en la màxima competició.

El *planter* a què hom pertany també té la seva part de responsabilitat, segons que es diu a les entrevistes. Els planters dels participants els han donat facilitats per a la pràctica del bàsquet (bons entrenadors i instal·lacions), s'han format durant les primeres etapes en contextos lúdics, distesos (Bloom, 1985), els han aconsellat respecte al seu futur i en alguns casos la filosofia del club ha permès que juguessin en categories superiors, cosa que facilita el progrés del jugador (Sánchez, 2002). Malgrat les facilitats que han trobat en els seus clubs respectius, critiquen que al planter es doni prioritat als resultats a curt termini (categories inferiors) deixant en un segon pla la formació de jugadors; també és una font de crítica l'especialització prematura basant-se en les característiques antropomètriques dels joves jugadors.

Les *institucions* han rebut tractament en les entrevistes de manera indirecta; determinats participants pensen que la contractació de jugadors estrangers i comunitaris repercuteix en les oportunitats de jugar. També consideren que hi ha d'haver una categoria o categories intermèdies que facin progressiva la formació del jugador; en la seva opinió, hi ha molta distància entre la categoria juvenil i la sènior.

El rol dels *companys d'equip* s'ha manifestat determinant en la consecució de l'èxit. Els companys actuen de models, fan que els entrenaments siguin divertits, amb la qual cosa s'augmenta el compromís (Scanlan i Simons, 1992) i afavoreixen l'esforç quan són millors, atès que no queda altre remei que estar a la seva alçada per poder disputar partits (Sánchez, 2002). Finalment, fem esment del paper de la *sort*. Es tracta d'una variable controvertida, però, en opinió de determinats jugadors, decisiva en la seva carrera esportiva, ja sigui pel fet de restar lliure de lesions o per estar en el lloc oportú i en el moment oportú. A la *figura 2* es representen esquemàticament els factors que conformen la dimensió context amb les seves particularitats.

Psicologia col·lectiva

Encara que a les entrevistes les referències a la dinàmica grupal han estat escasses, sí que hi ha hagut un acord total sobre el paper determinant que juga un *clima favorable* entre els components d'una plantilla de bàsquet. Des dels equips en categories de formació fins als d'alt nivell, la comunicació fluida, el bon ambient, el fet de fer "pinya", com ho diuen els jugadors, és un factor que repercuteix positivament en el rendiment col·lectiu i individual. En les respostes que donen els entrevistats s'afirma que l'equip *ha d'estar per damunt de les individualitats*. En l'àmbit del bàsquet és conegut que Michael Jordan va arribar a ser el millor jugador de tots els temps quan va aconseguir títols i això es va produir en el moment en què va coincidir en un equip amb una mentalitat col·lectiva transmesa per l'entrenador (Willians i Weinreb, 2002; Jackson i Delehanty, 2004). Els jugadors també són del parer que l'ambient que pugui haver en un equip es troba vinculat amb allò que s'esdevé *fora de la pista*; per a ells, hi ha una relació directament proporcional entre el grau de comunicació fora dels entrenaments i la interacció a la pista (entrenaments i competicions).

Psicologia individual

Els trets psicològics que destaquen en aquesta investigació són el desig *d'aprendre*, la *humilitat*, que es troba íntimament relacionada amb l'anterior, i la capacitat d'esforç, de treball o la perseverança (*figura 3*). Com és de preveure, en el llarg recorregut cap a l'excel·lència calen unes grans dosis d'esforç que permetin acumular

prou hores de treball per perfeccionar el joc. Millorar per guanyar es manifesta com la font principal de motivació, és allò que justifica tots els anys d'intens treball. A aquestes característiques caldria afegir-hi la *concentració*, des del nostre punt de vista un factor primordial per rendir al màxim nivell, la *competitivitat* i la *tranquil·litat* per a assumir els grans reptes (Carlson, 1988; Ruiz i Sánchez, 1997; Fiorese *et al.*, 1999; Sánchez, 2002).

Pràctica

En l'apartat pràctica s'engloben les experiències esportives dels jugadors, la tàctica, la tècnica i les qualitats físiques. Pel que fa a les experiències, la majoria dels jugadors *no es van iniciar en edats primerenques* i en les primeres etapes van tenir amb el bàsquet un contacte amè, *divertit* (Bloom, 1985; Fiorese *et al.*, 1999; Sánchez, 2002). El seu *procés formatiu va ser progressiu*, facilitat per la seva maduració, no van ser uns jugadors que s'haguessin format físicament de forma prematura. En la pràctica del bàsquet destaca l'entrenament *informal* que van realitzar (al pati de l'escola, els caps de setmana amb amics o germans, abans i després dels entrenaments formals) i el fet que *juguessin amb companys més grans* que ells, cosa que promou un esforç superior (Sánchez, 2002). També es posa l'èmfasi en la importància que té poder *jugar, competir*, a partir del final de l'adolescència (júnior i primers anys de sènior). Per tal d'aconseguir aquest objectiu, alguns dels jugadors van deixar equips de més nivell, però on els resultava molt difícil jugar, perquè hi havia companys millors i amb més experiència (Sánchez, 2002).

Des d'un punt de vista tàctic, els jugadors consideren primordial, per rendir en el joc, la *lectura del joc* i la

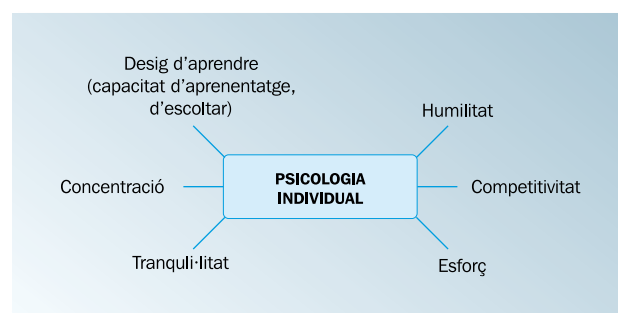

Figura 3
Trets psicològics individuals.

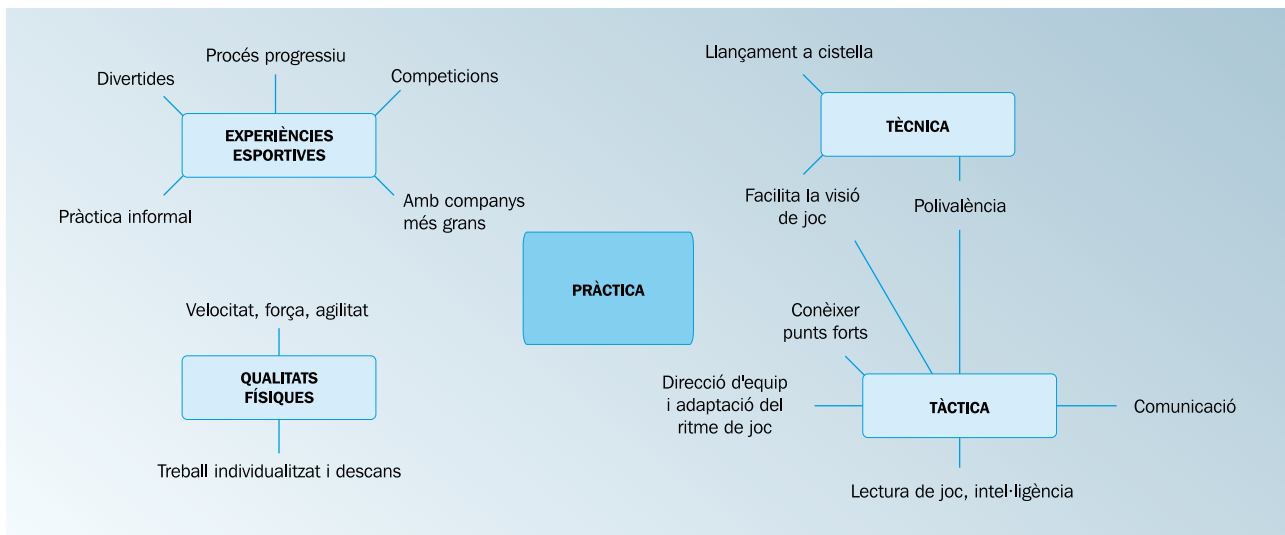

Figura 4

Factors vinculats a la pràctica.

intel·ligència (Sánchez, 2002). En relació a la interpretació del joc, s'esmenta la direcció *de l'equip i l'adaptació al ritme de partit*, totes dues són característiques de jugadors que ocupen llocs exteriors, una cosa normal en aquest estudi, perquè la majoria dels participants són bases i alers. La *comunicació* amb els companys juntament amb el fet de *saber allò que es fa bé* són dos factors que, en la seva opinió, repercuteixen en el rendiment. En relació a l'entrenament tàctic i com a consell per als entrenadors, consideren que s'ha de formar el jugador de la manera més variada possible perquè permeti al jove actuar en qualsevol posició (*polivalència*), plantejar situacions que facin *reflexionar* sobre allò que s'ha fet i *transferir els aprenentatges tècnics* a situacions reals de joc (tàctica).

Per als jugadors entrevistats els aprenentatges tècnics són molt importants, especialment tot allò que fa referència al *llançament a cistella*; tanmateix, tenen la idea de la *tècnica com a instrument que ajuda a alliberar la ment*, que facilita la visió del joc. La *polivalència tècnica* és una altra de les característiques que esmenten amb una relació tàctica evident, perquè la riquesa motriu facilita més la interpretació del joc (Olivera, 1992). La *condició física* també té força rellevància per a la mostra. Destaquen dintre de les qualitats físiques la *velocitat, la força i l'agilitat*. Pel que fa a l'entrenament de les qualitats físiques, hi ha opinions que posen l'èmfasi sobre el treball *individualitzat* i el descans, per tal d'optimitzar el rendiment. A la *figura 4* resumim els factors vinculats a la pràctica.

Antropometria

L'alçada, juntament amb l'envergadura, són els paràmetres antropomètrics clau per als jugadors de bàsquet. Evidentment, aquest esport és per a individus alts, tanmateix, aquesta variable no és considerada fonamental en el procés d'arribar a ser experts; pensen que pot ésser compensada amb dedicació i sacrifici o traient profit d'altres qualitats (Ruiz i Sánchez, 1997). Una *maduració progressiva* els va permetre formar-se en llocs específics, on posteriorment van destacar, a diferència d'altres jugadors que com a conseqüència del seu desenvolupament prematur els van especialitzar en llocs de joc interior i quan van parar de créixer la seva alçada els va privar de jugar al màxim nivell. Tenint en compte aquesta circumstància, proposen que *l'alçada no sigui l'únic criteri de selecció dels talents*, hi pot haver joves que sense ser gaire alts, tinguin altres qualitats, com les que hem ressenyat aquí, que els permetin destacar en l'alt rendiment; de la mateixa manera, aconsellen que *l'alçada no limiti la formació polivalent* del jugador de bàsquet (*fig. 5*).

Conclusions

En el desenvolupament de la perícia dels jugadors estudiats hi han influït nombrosos factors. Des d'un punt de vista quantitatiu, el context (família, entrenadors, planter) i els trets psicològics, semblen ser determinants; tanmateix, no es pot perdre de vista el paper que té l'entrenament (pràctica) en aquest complex procés. Tal com va plantejar en el seu estudi Sánchez (2002) amb exju-

gadors de bàsquet i en la mateixa línia que la majoria d'investigadors, encara que el context sigui favorable, sense entrenament ni aptituds no és possible d'arribar a cotes de rendiment altes. Rere l'excel·lència esportiva hi ha moltes hores d'entrenament-competicions, justificades per un entramat complex de motivacions, on destaca el desig de perfeccionar-se i de guanyar. Per tant, en funció de les dades trobades i revisades, vam considerar que per tal d'arribar a ser un jugador expert en bàsquet cal que interaccionin favorablement el context i les motivacions de l'esportista per assolir un nombre d'hores d'entrenament elevat (fig. 6).

Implicacions didàctiques i pedagògiques

La finalitat principal d'aquest estudi és conèixer el context de pràctica i saber com afronten els campions l'entrenament i la competició per tal d'intentar transferir-ho a les futures promeses. Com ja hem esmentat, el plantejament actual en la detecció de talents va adreçat a tenir-ne cura o a vetllar pel jove principiant, tot promovent un ambient de treball òptim que li permeti de continuar desenvolupant-se en l'aspecte esportiu i en el personal. Com a resposta a un dels objectius de la investigació i en funció dels resultats obtinguts, exposem a continuació un seguit de recomanacions pedagògiques i didàctiques que poden ser tingudes en compte amb els talents en bàsquet.

Implicacions pedagògiques i didàctiques relacionades amb el context del jugador de bàsquet

- Es recomana a l'entorn *familiar*, un dels pilars fonamentals, donar facilitats per a la pràctica esportiva, no pressionar, aconsellar, ser font de suport afectiu, reforçar l'esforç i la humilitat i, finalment, afavorir una forma d'autoestima que permeti a l'esportista afrontar els reptes amb la seguretat de poder-los assolir.
- L'*entrenador*, durant la formació, a més a més d'ensenyar les habilitats del bàsquet, té com a responsabilitat plantejar activitats divertides, que generin compromís, per tal d'aconseguir que es dediquin moltes hores a l'entrenament. També correspon a l'entrenador generar actituds d'esforç, humilitat i competitivitat. Una altra de les funcions rellevants de l'entrenador és la d'aconseguir cohesió en el grup; a les entrevistes, aquest és un dels factors on coincideixen tots els jugadors com a aspecte clau de rendiment individual i col·lectiu.

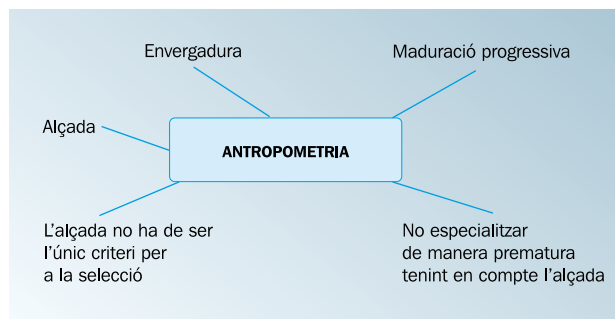

Figura 5

Factors vinculats a característiques antropomètriques.

- En relació amb el planter, es presenten un seguit de recomanacions que es poden incloure com a *filosofia de treball amb els equips de categories inferiors*. El club ha de conèixer l'entorn familiar i assessorar els pares per evitar qualsevol incidència negativa en el progrés del jove; establir criteris de selecció dels tècnics que es corresponguin amb el model d'entrenador que afavoreix el desenvolupament de la perícia; aconsellar de compaginar els estudis amb el bàsquet; a més a més de les competicions amb caràcter oficial, organitzar partits perquè tots els jugadors puguin beneficiar-se dels aspectes positius de la competició; formar jugadors polivalents; després de valorar-ne els inconvenients i els avantatges, contemplar la possibilitat de pujar de categoria els jugadors que destaquin; en les primeres etapes, donar prioritat als continguts tècnics-tàctics i psicosocials (cohesió de grup) davant dels físics; inculcar als joves jugadors l'esperit del treball en equip, mostrant-los que el grup està per damunt de les individualitats.

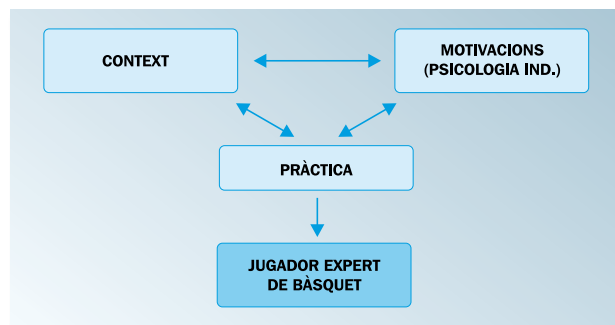

Figura 6

Interacció de variables per arribar a ser jugador d'alt rendiment.

Implicacions didàctiques i pedagògiques relacionades amb el jugador de bàsquet

- A l'hora de seleccionar els joves jugadors, valorar-ne la capacitat d'esforçar-se, d'escoltar i d'aprendre.
- Fomentar i desenvolupar la motivació cap a l'assoliment (competitivitat), i la concentració.
- Informar els joves jugadors que el procés de formació és un procés llarg i complex, per aquest motiu una actitud pacient pot ser favorable per arribar als objectius.
- Generar compromís en el jove plantejant contextos de pràctica divertits.
- Pel que fa a les característiques antropomètriques dels talents, cal destacar, com és lògic, l'alçària i l'envergadura, tot i que no han de ser els únics criteris per seleccionar les futures promeses; en aquest apartat psicològic s'aporten idees per complementar els criteris morfològics.

Implicacions didàctiques i pedagògiques relacionades amb la pràctica del bàsquet

- Jugar amb companys del mateix nivell per tal de facilitar l'esforç i el desafiament.
- Promoure i incentivar la pràctica informal (amb amics, a casa, abans dels entrenaments...) per tal de millorar els aprenentatges i fer volar la imaginació.
- Crear contextos de pràctica on prevalguin la diversió i l'espontaneïtat.
- Augmentar el nombre de competicions, tot fomentant la celebració de partits amistosos o trobades dintre del mateix club (1x1, 3x3...).
- Els continguts tàctics han de tenir prioritat sobre els tècnics. L'automatització tècnica ha de servir per millorar la visió de joc (allibera la ment) i, per tant, per interpretar adequadament el que s'esdevé a la pista.
- Fer preguntes sobre allò que han executat o qualsevol mena d'estratègia que faciliti la reflexió (anàlisi de vídeos, proposta d'estratègies per part dels jugadors...) és de màxim interès per al desenvolupament de la capacitat tàctica.
- El llançament a cistella és un contingut tecnicotàctic primordial; l'automatització dels diferents tipus de llançament, l'experimentació en totes les posi-

cions i l'entrenament prenent com a referència la competició (grau d'oposició, fatiga, sistemes de joc, observació d'adversaris i companys...), constitueixen els elements clau per a una optimització del joc.

- Quant al desenvolupament de la condició física, considerem que aconseguir resultats a curt termini mitjançant un treball específic de les qualitats físiques no ha de ser un objectiu principal.

Bibliografia

- Bloom, B. (1985). *Developing talent in young*. New York: Ballantine.
- Campos, J. (1996). Análisis de los determinantes sociales que intervienen en el proceso de detección de talentos en el deporte. *Investigaciones en Ciencias del Deporte* (3), 7-68. MEC. Consejo Superior de Deportes.
- Carlson, R. (1988). The socialization of elite tennis players in Sweden: An analysis of the players' backgrounds and development. *Sociology of Sport Journal* (5), 241-256.
- Fiorese, L.; Lopes, L. i Jornada, R. (1999). La trayectoria de desarrollo de un talento deportivo: estudio de un caso. *Revista de Entrenamiento Deportivo* (3).
- Jackson, Ph. i Delehanty, H. (2004). *Canastas sagradas*. Barcelona: Paidotribo.
- Lorenzo, A. (2001). Hacia un nuevo enfoque del concepto de talento deportivo. *Revista de Entrenamiento Deportivo* (2), 27-33.
- Masnou, M. i Puig, N. (1995). El acceso al deporte. Los itinerarios deportivos. A D. Blázquez, *La iniciación deportiva y el deporte escolar*. Barcelona: INDE.
- Medina, J. (1996). Proceso de entrenamiento de codificadores para el estudio de los diarios del profesorado en Educación Física. *Motricidad* (2), 77-128.
- Olivera, J. (1992). *1250 Ejercicios y juegos en baloncesto. Vol. I*. Barcelona: Paidotribo.
- Patton, M. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. London: Sage Publications.
- Puig, N. (1996). *Joves i esport*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Secretaria General de l'Esport.
- Ruiz, L. M. (1998). Valoración de los elementos motores del joven deportista: mitos y realidades. A O. R. Contreras i L. J. Sánchez, *La detección temprana de talentos deportivos*. Cuenca: Universidad de Castilla La Mancha.
- Ruiz, L. M. i Sánchez, F. (1997). *Rendimiento deportivo. Claves para la optimización de los aprendizajes*. Madrid: Gymnos.
- Salmela, J. H. i Durand-Bush, N. (1994). La détection des talents ou le développement de l'expertise en sport. *Enfance* (23), 233-245.
- Sánchez, M. (2002). *El proceso de llegar a ser experto en baloncesto: un enfoque psicossocial*. Tesis Doctoral inédita. Universidad de Granada.
- Scanlan, T. K. i Simons, J. P. (1992). El constructo de divertimento deportivo. A G. C. Roberts, *Motivation in sport and exercise*. Champaign, IL: Human Kinetics Publishers, Inc.
- Stevenson, Ch. L. (1990). The early careers of international athletes. *Sociology of Sport Journal* (7), 238-253.
- Williams, P. i Weinreb, M. (2002). *Con la fuerza de Jordan*. México D.F.: Alamah.